

KREDİ AÇMA SÖZLEŞMESİNE İLİŞKİN KEFALETEN DÖNME VE DÖNMENİN HUKUKİ SONUÇLARI

*Revocation of Contract of Surety Regarding The Credit Agreement
and Its Legal Consequences*

Yiğit ÇELİK*

ÖZ

Türk Borçlar Kanunu (TBK) ile kefalet sözleşmesinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan değişikliklerden biri, kanun koyucunun mülga Borçlar Kanunu'nda yer vermediği bir kurum olan kefaletten dönmedir. TBK m. 599'a göre, gelecekte doğacak bir borca kefil olduğu takdirde, borcun doğmamış olması ve belirli bazı şartların gerçekleşmesiyle birlikte kefil, kefalet sözleşmesini tek taraflı olarak sona erdirebilir.

Kefaletten dönme kurumu, özellikle kredi açma sözleşmeleri bakımından önem arz eder. Zira bankalar, müşterileri ile kredi açma sözleşmesi akdetmeden önce müşterilerinden birtakım teminatlar talep etmektedirler. Bu durumda şahsi nitelikte bir teminat olan "kefalet sözleşmesi" ile kredi açma sözleşmesine güvence sağlanması olası bir durumdur. Çalışmamız kapsamında, kredi açma sözleşmesine ilişkin kefaletten dönme hakkı ve dönmenin hukuki sonuçları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kredi, Kredi Açma Sözleşmesi, Kefalet Sözleşmesi, Kefaletten Dönme.

Makalenin Geliş Tarihi: 15.12.2021, **Makalenin Kabul Tarihi:** 12.03.2022.

* Araştırma Görevlisi, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, e-posta: ycelik@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1184-0043.

ABSTRACT

Important changes were made in the surety agreement with the Turkish Code of Obligations. One of the amendments made in this context is the revocation of contract of surety, which is an institution that the legislature does not include in the former Code of Obligations. According to article 599 of the Turkish Code of Obligations, if a surety for a debt that will arise in the future, the surety can unilaterally revoke the surety agreement under certain conditions. The revocation of contract of surety is especially important in terms of credit contracts. Because banks require certain guarantees before concluding a credit agreement with their customers. In this case, it is possible to provide a guarantee for the credit agreement with the "contract of surety", which is a personal guarantee. Within the scope of our study, the right to revocation of contract of surety regarding the credit agreement and the legal consequences of the revocation were examined.

Key Words: Credit, Credit Agreement, Contract of Surety, Revocation of Contract of Surety.

I. Giriş

Genel hukuk ilkelerinden olan *pacta sunt servanda* (ahde vefa) ilkesine göre taraflar, özgür iradeleri ile sözleşmeyi kurdukları takdirde artık bu sözleşme ile bağlıdır. Sözleşme kurulduktan sonra taraflardan herhangi biri, haklı bir sebebi olmaksızın tek taraflı iradesiyle sözleşmeyi sona erdiremez. Haklı bir sebep olmadan sözleşmeyi sona erdirmenin karşılığı diğer tarafın uğradığı tüm zararı tazmin etmektir¹. Genel kabul bu olmakla birlikte, bazı sözleşme türlerinde kanun koyucu, sözleşmenin bir tarafına sözleşmeyi sona erdirmeye hakkı tanıyabilir. Bu sözleşmelerden birisi de kefalet sözleşmesi olup “kefaletten dönme” başlıklı, Türk Borçlar Kanunu (TBK)² m. 599 hükmünde bu hak düzenlenmiştir. Çalışmamızda bu hükümden hareketle kredi açma sözleşmesine ilişkin kefaletten dönme meselesi incelenmiştir. Bu

¹ Eren, Fikret; Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, Ankara 2021, s. 695.

² RG: 4.2.2011, S: 27836.

kapsamda öncelikle genel olarak kredi açma sözleşmesinden bahsedilmiş ardından bu sözleşmeye ilişkin kefaletten dönme ve bunun hukuki sonuçlarına değinilmiştir.

II. Kredi Açma Sözleşmesine Genel Bakış

Kanun koyucunun sözleşmenin esaslı unsurlarını ve bu unsurların bir araya gelme biçimlerini düzenlemediği sözleşmeler isimsiz sözleşme olarak adlandırılmaktadır³. Kanun koyucunun bu tutumu, bir kanunda yer verecek kadar sözleşmeye değer atfetmemesinden veya bu sözleşme tipinden haberdar olmamasından kaynaklanabilir. Bunun yanında kanunda yalnızca ismi geçen ancak tanımı, esaslı unsurları veya asli edimleri yer almayan sözleşmeler de isimsiz sözleşme olarak nitelendirilir⁴.

Çalışmamızın konusunu teşkil eden kredi açma sözleşmesi⁵, kanunda düzenlenmemiş bir isimsiz sözleşmedir⁶. Tarafların TBK m. 26'da

³ Benzer yönde isimsiz sözleşme tanımları için bkz. **Kuntalp**, Erden; Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara 2013, s. 3; **Oktay**, Saibe; "İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması", İÜHFM, C. 55, S. 1-2, 1996, s. 263-264; **Yücer Aktürk**, İpek; İsimsiz Sözleşme Genel Teorisi ve Uzaktan Öğretim Sözleşmesi, Ankara 2016, s. 33-34; **Eren**, Özel, s. 947-948; **Yavuz**, Cevdet; Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 17. baskı, İstanbul 2021, s. 13; **Aral**, Fahrettin/**Ayrancı**, Hasan; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 11. baskı, Ankara 2018, s. 59; **Zevkliler**, Aydın/**Gökyayla**, K. Emre; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 20. baskı, İstanbul 2020, s. 11.

⁴ **Kuntalp**, s. 4; **Oktay**, s. 264-265; **Yücer Aktürk**, s. 33; **Eren**, Fikret; İsimsiz Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar, Turgut Akıntürk'e Armağan, İstanbul 2008, s. 85 vd; **Aral/Ayrancı**, s. 59; **Eren**, Özel, s. 948; **Zevkliler/Gökyayla**, s. 10-11.

⁵ Kredi sözleşmesi terimi, öğreti ve uygulamada çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Bazı yazarlar kredi sözleşmesi ve kredi açma sözleşmesini eş anlamlı olarak kullanmaktayken, diğer yazarlar bu konuda herhangi bir fikir belirtmeksizin iki terimi de kullanmaktadır. Diğer bazı yazarlar ise kredi açma sözleşmesinin çerçevesini çizdiği alanda yapılan münferit kredi sözleşmelerini, "kredi sözleşmesi" olarak isimlendirmektedir. Birtakım yazarlar ise kredi sözleşmesi terimini kredi verilmesi işlemi konu alan hukuki işlemler için bir çatı kavram olarak kullanmakta ve kredi açma sözleşmeleri ile münferit kredi sözleşmelerini bu çatı kavramın alt kategorileri olarak ayrıma tabi tutmaktadır. Bu konuda yalnızca öğretide değil, Federal Mahkeme içtihatlarında da farklı yaklaşımlar olduğu gözlenmiştir. Meseleyle ilgili bkz. **Wolf**, Markus; Stillhalteabkommen kreditgebender Banken, Ein Beitrag zum Unternehmenssanierungsrecht; Zürich/St. Gallen 2012, s. 6.

⁶ **Bürer**, Christoph; Contingent Capital: Contingent Debt und Contingent Equity aus der Perspektive des schweizerischen Rechts und der Finanztheorie, Schweizer Schriften zum Finanzmarktrecht, Band 93, Zürich 2010; s. 52; **Tekinalp**, Ünal; Banka Hukukunun Esasları, 2. baskı, İstanbul 2009, s. 480; **Stöckli**, Hubert; "Der Kreditvertrag", Schweizerische Bankrechtstagung, 2010, https://www.sbt.unibe.ch/publikationen/schweizerische_bankrechtstagung_2010_kre

düzenlenen “sözleşme özgürlüğü” prensibine dayanarak bu tip bir sözleşme yapabilecekleri şüphesizdir. Tarafların yaptıkları bu sözleşmenin tanımını, hukuki niteliğini, esaslı unsurlarını ve bu sözleşmeye uygulanacak hükümleri tespit etmek büyük önem taşımaktadır.

Bu hususta öncelikle kredi sözcüğünü tanımlamakta fayda vardır. Kredi terimi, Güncel Türkçe Sözlük’te “*borç ödemedede güvenilir olma durumu; ödünç alınan veya verilen mal, para; güven, saygınlık, itibar*” olarak tanımlanmıştır⁷. Kökeni Latince “*credere*” kelimesi olan bu sözcük⁸, çalışmamızın konusu olan sözleşmeye ismini vermiştir. Bahsedilen kredi kavramının belirli subjektif ve objektif unsurları vardır. Kredi veren ve kredi kullanan arasındaki güven subjektif unsurken, satın alma gücünün devredilmesi, kredinin objektif unsurudur⁹.

Kredi açma sözleşmesinin tarafları, kredi kullanmak isteyen müşteri ile bankadır. Bu sözleşme uyarınca müşteriler, sözleşmede kararlaştırılan üst limite kadar bankadan kredi talep edebilecek konuma gelirler¹⁰. Sözleşme kurulduktan sonra müşteriler münferit kredi taleplerinde bulunup bulunmamakta özgürdür¹¹. Kredi müşterisi, sözleşmede belirlenen limitin sınırları içerisinde, tek bir seferde kendisine açılan tüm krediyi talep edebileceği gibi, birbirini takip eden zamanlarda birçok talepte de

ditrecht/ (Erişim Tarihi: 15.12.2021), s. 2; **Wolf**, s. 7; **Akyol**, Şener; Banka Sözleşmeleri, Ord. Prof. Dr. Kemaleddin Birsen’e Armağan (Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri, 3. Fasikül), İstanbul 2001, s. 94; **Yener**, Mehmet Deniz; Kredi Açma Sözleşmesi, İstanbul 2008, s. 96; **Özen**, Burak; Kredi Açma Sözleşmeleri, İstanbul 2017, s. 137; **Gürses**, Davut; Banka Genel Kredi Sözleşmesi, İstanbul 2016, s. 142 ve özellikle 165-166; **Kayar**, İsmail; “Kredi Sözleşmelerinde Bankaya Tek Taraflı Faiz Artırma Yetkisi Veren Hükümlerin Geçerliliği ve Uygulanması”, Prof. Dr. Naci Kınacıoğlu’na Armağan, GÜHFD, C.1, S. 2, Y. 1997, s. 83; **Baykal**, Murat; “Banka Kredi Sözleşmesi”, BATİDER, C. XXI, S. 3, Y. 2002, s. 61.

⁷ Bkz. <https://www.sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 15.12.2021.

⁸ Latince “*credere*” sözcüğü, inanmak ve güven anlamlarına gelmektedir. Konu hakkında bkz. **Özen**, Kredi, s. 3, dn. 2; **Yener**, s. 9; **Gürses**, s. 9-10; **Karınca**, Eray; “Banka Kredi Sözleşmeleri”, Ankara Barosu Dergisi, Y. 2001, S. 3, s. 48; **Baykal**, s. 50.

⁹ **Özen**, Kredi, s. 3-4; **Yener**, s. 13-14; **Gürses**, s. 10-11; **Karınca**, s. 48.

¹⁰ **Özen**, Kredi, s. 14-15, özellikle dn. 24; **Bürer**, s. 50; **Tekinalp**, s. 479; **Wolf**, s. 7; **Akyol**, s. 76; **Yener**, s. 17-18; **Baykal**, s. 51; **Ertan**, Kerem; “Banka Kredi Açma Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği ve Özellikle Çerçeve Anlaşma Olma Özelliği”, Legal Hukuk Dergisi, S. 7, Y. 2003, s. 1665 vd; **Tandoğan**, Haluk; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. 1/2, 4. Tıpkıbasım, İstanbul 1989, s. 331-332; **Berger**, Klaus Peter; Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 4: Schuldrecht, Besonderer Teil I §§ 433-534, Finanzierungsleasing, CISG, Vorbemerkung §488, 8. Auflage, München 2019, N. 57; **Arpagaus**, Reto; Das Schweizerische Bankgeschäft, 8. Auflage, Zürich 2021, s. 294.

¹¹ **Berger**, N. 61; **Wolf**, s. 7; **Arpagaus**, s. 294; **Stöckli**, s. 10.

bulunabilir. Öğretide sözleşmenin zorunlu bir unsuru olup olmadığı tartışmalı olmakla birlikte¹², uygulamada kredi açma sözleşmesi dönerlik özelliği gösterir. Dönerlik ile kastedilen, müşterinin kredi kullandıktan sonra yapacağı geri ödemeler ile bankayla arasında tutulan cari hesap uyarınca, limit dahilinde yeniden kredi kullanma hakkına sahip olmasıdır¹³.

Kredi açma sözleşmesi kurulduktan sonra, müşterinin kredi kullanmak için yapacağı münferit taleplerin “yenilik doğuran hak” niteliğinde olduğu ileri sürülmektedir¹⁴. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, öğretideki bu genel kabule rağmen banka uygulamasındaki münferit kredi taleplerinin yenilik doğuran bir hak niteliğinde olduğu düşüncesini benimsemek güçtür. Zira uygulamada bankalar, kredi açma sözleşmesine çeşitli hükümler koyarak kredi kullandırma yetkisini kendi uhdelerinde tutmakta ve yapılan talepleri inceledikten sonra kredi kullandırıp kullandırmama hususunda tercihlerini müşteriye bildirmektedirler¹⁵. Yenilik doğuran hakların nitelikleri gereği varması gerekli tek taraflı bir irade beyanı ile kullanıldıkları göz önüne alındığında uygulamadaki durumun öğretide ileri sürülen fikir ile bağdaşmadığı ortadadır¹⁶.

¹² Kredi açma sözleşmesinin, dönerlik unsurunu bünyesinde barındırdığını düşünen yazarlar için bkz. **Tekinalp**, s. 480; **Gürses**, s. 161-163; **Tandoğan**, s. 332. Bu düşünceye karşılık, kredi açma sözleşmesinin bir cari hesap ilişkisiyle birlikte yürütülmesinin bir zorunluluk olmadığı ancak tarafların bunu kararlaştırabileceği; cari hesap sözleşmesinin bir yan sözleşme niteliği taşıdığı hakkında bkz. **Berger**, N. 57; **Özen**, Kredi, s. 16-17; **Dursun Karahmetoğlu**, Şeyda; Nakdi Kredi Sözleşmesinin Banka Tarafından Haklı Sebep Feshi ve Sonuçları, İstanbul 2018, s. 33. *Sümer* banka kredi sözleşmesinin genellikle cari hesap kaydını içerdiğini söylemiş ve uygulamada bu sözleşmelerin borçlu cari hesabı olarak adlandırıldığını belirtmiştir (**Sümer**, Burak; “Banka Kredileri Açısından Cari Hesap Sözleşmeleri”, Terazi Hukuk Dergisi, Y. 6, S. 58, Haziran 2011, s. 35). *Baykal ve Kayar*, kredi açma sözleşmelerinin cari hesap şeklinde işleyeceğini ancak sözleşmenin cari hesap niteliğinde olmadığını düşünmektedirler. Bu sözleşme; tüketim ödücü (karz), cari hesap, saklama (vedia) ve vekâlet sözleşmesine ait unsurları bünyesinde barındıran *sui generis* bir sözleşmedir (**Baykal**, s. 62; **Kayar**, s. 83; sözleşmenin *sui generis* bir sözleşme olması yönünde aynı fikirde bkz. **Uysal**, s. 18).

¹³ **Tekinalp**, s. 480; **Özen**, Kredi, s. 16; **Sümer**, s. 35; **Baykal**, s. 63; **Tandoğan**, s. 332; **Bürer**, s. 50; **Berger**, N. 57, 61. “Dönerlik özelliği sayesinde, tarafların limit içerisinde kalan bütün münferit kredi sözleşmeleri banka genel kredi sözleşmesi şemsiyesi altında kalacaktır” (**Gürses**, s. 163).

¹⁴ **Tekinalp**, s. 483; **Berger**, N. 61; **Yener**, s. 25; **Baykal**, s. 65; **Özen**, Kredi, s. 130 vd; **Bürer**, s. 52.

¹⁵ **Tekinalp**, s. 483; **Berger**, N. 57; **Stöckli**, s. 9-10; **Özen**, Kredi, s. 13, dn. 22; **Gürses**, s. 143-144; **Tandoğan**, s. 333.

¹⁶ Yenilik doğuran hakkın tek taraflı olarak bir başkasının hukuk alanında değişiklik yaratması hakkında bkz. **Buz**, Vedat; Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara 2005, s. 57 vd; **Yener**, s. 26.

Sözleşmenin kurulması ile birlikte banka, kredi müşterisinin talebine bağlı olarak kredi teminine hazır olma borcu altına girer¹⁷. Bunun karşılığı olarak kredi müşterisi, kullandığı kredinin karşılığını ve kararlaştırılan faizi ödeyecektir¹⁸. Ek olarak, bazı kredi açma sözleşmelerinde bankaya provizyon ödenmesi de söz konusu olur¹⁹. Zira banka, sözleşmenin yapılması ile birlikte kredi müşterisinin olası bir talebinde ona kredi açma taahhüdünde bulunmuş ve kaynaklarını başka bir yatırımda kullanmak yerine kredi müşterisinin emrine hazır tutmuştur. Faiz, kullanılan kredi karşılığında bankaya ödenen meblağken; provizyon, bankanın krediyi müşterinin emrine hazır tutması sebebiyle hak kazandığı bir ücrettir²⁰. Kredi müşterisi, herhangi bir münferit kredi işlemi gerçekleştirilmeden önce kredi açma sözleşmesinde kararlaştırılan provizyonu ödemek zorundadır²¹.

Öğretide kredi açma sözleşmesinin tanımı üzerinde bir fikir birliği yoktur. Çünkü sözleşmenin hukuki niteliği fazlasıyla tartışmalıdır. Bir görüşe göre, kredi açma sözleşmesi tek aşamalı bir sözleşmedir²². Bu düşüncede olan yazarlar, sözleşmede aylık prensibini kabul etmiştir²³. Alman hukuku kaynaklı bu prensibe göre kredi açma sözleşmesi ile bu sözleşmeye dayanılarak talep edilen kredi işlemlerini birbirinden ayırmak gerekir. Kredi açma sözleşmesi, kredinin açılmasına ilişkin, münferit kredi işlemleri kredinin fiilen tahsisine ilişkindir²⁴. Öğretide bu görüşe katılmayan yazarlar, kredi açma sözleşmesini çok aşamalı bir sözleşme

¹⁷ Tekinalp, s. 486; Akyol, s. 76; Özen, Kredi, s. 181 vd; Yener, s. 15-17; Tandoğan, s. 331-332.

¹⁸ Tekinalp, s. 486; Bürer, s. 50; Akyol, s. 76; Özen, Kredi, s. 63; Yener, s. 107 vd; Tandoğan, s. 331-332; Berger, N. 61.

¹⁹ Tekinalp, s. 486; Bürer, s. 50; Wolf, s. 7; Akyol, s. 77; Yener, s. 111-113; Tandoğan, s. 331-332; Arpagaus, s. 294; Berger, N. 61.

²⁰ Akyol, s. 76-77. Provizyon ödenmesinin temel sebebi bu olmakla birlikte günümüzde bankalar, bu tip stoktan kredi sağlama usulünden sapmışlardır. Maliyetleri en aza indirmek için ancak müşterinin krediyi fiilen kullanması durumunda müşteri adına kredi tanımlanmaktadır. Bu konuda bkz. Arpagaus, s. 294.

²¹ Arpagaus, s. 294; Yener, s. 112.

²² Öğretide kredi açma sözleşmesinin tek aşamalı bir sözleşme olduğu yönünde bkz. Tekinalp, s. 482-483; Akyol, s. 94; Berger, N. 61; Özen, Kredi, s. 135 vd; Yener, s. 77 vd; Karınca, s. 49; Arpagaus, s. 294; Uysal, Büşra; Kredi Açma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Terazi Hukuk Dergisi, Y. 6, S. 56, Nisan 2011, s. 18.

²³ Tekinalp, s. 483; Yener, s. 19 vd; Gürses, s. 147 vd; Yener, s. 21-22; Arpagaus, s. 294; Berger, N. 60.

²⁴ Aylık prensibi hakkında detaylı bilgi için bkz. Tekinalp, s. 483; Yener, s. 19 vd; Gürses, s. 147 vd; Yener, s. 21-22; Arpagaus, s. 294; Berger, N. 60.

olarak benimsemiştir²⁵. Bu görüşü kabul eden *Gürses*, Türk bankacılık uygulaması açısından bakıldığında, kredi açma sözleşmesinin doğrudan taraflara asli edim yüklediğini düşünmektedir²⁶. Yazar, kredi açma sözleşmesini adeta uyuyan bir sözleşme olarak kabul etmekte, bu sözleşmenin taraflar arasında yürürlüğe girmesinin ancak münferit kredi talepleri ile mümkün olacağını düşünmektedir²⁷. Dolayısıyla yazara göre, bu sebeplerle kredi açma sözleşmesini tek aşamalı bir sözleşme olarak tanımlamak doğru değildir²⁸.

Bahsedilen tartışmalara ek olarak, kredi açma sözleşmesinin asli edim borcu doğurup doğurmadığı²⁹, bir çerçeve sözleşme olup olmadığı³⁰, opsiyon sözleşmesi niteliği taşıyıp taşımadığı³¹ gibi önem arz eden hususlar da öğretide tartışmalıdır.

Hâkim görüşe göre kredi açma sözleşmesi, banka ile müşteri arasında kurulan, tam iki tarafa borç yükleyen, isimsiz, sürekli edimli, bankanın kararlaştırılan limite kadar krediyi müşterinin emrine hazır tuttuğu ve

²⁵ Bu yönde bkz. **Bürer**, s. 52; **Dursun Karaahmetoğlu**, s. 28 vd; **Gürses**, s. 130-143.

²⁶ **Gürses**, s. 130-131.

²⁷ **Gürses**, s. 130-131.

²⁸ Kredi açma sözleşmesinin çok aşamalı bir sözleşme olması hakkında detaylı bilgi için bkz. **Gürses**, s. 130-143.

²⁹ Sözleşmenin asli edim borcu doğurduğu hakkında bkz. **Tekinalp**, s. 482 vd; **Akyol**, s. 89-91; **Özen**, Kredi, s. 135; **Yener**, s. 77 vd; **Baykal**, s. 51; **Berger**, N. 59, 61. Bu düşünceye katılmayanlar için bkz. **Gürses**, s. 141-142; **Gümüş**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. II, 3. baskı, İstanbul 2014, s. 451; **Dursun Karaahmetoğlu**, s. 34 vd. *Barlas* da kredi açma sözleşmesini bir çerçeve sözleşme olarak nitelendirmiş ve çerçeve sözleşmelerden herhangi bir asli edim borcu doğmadığını belirtmiştir, bu konuda bkz. **Barlas**, Nami; “Çerçeve Sözleşme Kavramı ve Çerçeve Sözleşmelerin Özellikleri”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, 2. Baskı, İstanbul 2001, s. 812 ve 814-815.

³⁰ Kredi açma sözleşmesinin bir çerçeve sözleşme olduğunu savunan yazarlar için bkz. **Tekinalp**, s. 479; **Barlas**, s. 812 ve 809 dn. 4’teki yazarlar; **Berger**, N. 58-59; **Akyol**, s. 77; **Bürer**, s. 52; **Yener**, s. 77 vd; **Gürses**, s. 142; **Ayan**, Serkan; Kefalet Sözleşmesi, Ankara 2018, s. 668; **Baykal**, s. 52; **Karınca**, s. 49; **Uysal**, s. 18; **Dursun Karaahmetoğlu**, s. 29. *Özen* ise bu görüşe katılmamakta ve kredi açma sözleşmesinin çerçeve sözleşme niteliğinde olmadığını düşünmektedir. Detaylı bilgi için bkz. **Özen**, Kredi, s. 121.

³¹ Opsiyon sözleşmesi görüşüne göre, kredi açma sözleşmesiyle birlikte taraflar açısından herhangi bir borç doğmamaktadır. Ancak bu sözleşmeyle müşteri lehine tek taraflı olarak kredi kullanma ve kredinin niteliğini belirleme hakkı tanınmıştır. Müşteri yenilik doğuran hak niteliğindeki kredi talebini bankaya ulaştırdığı anda kurulacak münferit kredi sözleşmesi ile banka açısından kredi verme borcu doğmuş olur. Opsiyon sözleşmesi görüşü hakkında bkz. **Gürses**, s. 102-103; **Özen**, 85 vd; **Yener**, s. 64-65; **Bürer**, s. 52; **Arpagaus**, s. 294; **Dursun Karaahmetoğlu**, s. 28.

müşterinin talebi üzerine kullandığı, müşterinin ise kullandığı kredi ile birlikte faiz ve provizyon ödeme borcu altına girdiği, tarafların karşılıklı güveninin ön planda olduğu bir çerçeve sözleşmedir³².

Yapılan tüm bu değerlendirmeler sonucunda, kanaatimizce, kredi açma sözleşmesinin hukuki niteliğine ve bu sözleşmeye uygulanacak hükümlere ulaşmak için taraf iradelerinden hareket etmek en makul çözüm yolu olur. Zira uygulamada taraflar, kredi açma sözleşmesini kurarken çok geniş bir hareket alanına sahiptir. Sahip olunan bu geniş hareket alanı sebebiyle kurulan her kredi açma sözleşmesini kapsayacak nitelikte genel bir tanıma ulaşmak son derece güçtür. Zira bu sözleşmenin doğrudan taraflar için borç doğuracak bir tipte olması mümkünken, sonradan yapılacak münferit kredi işlemlerinin kapsamını, mahiyetini ve altyapısını belirleyen ve banka açısından doğrudan bir kredi kullandırma borcu doğurmayan bir şekilde tasarlanması da elbette mümkündür³³.

Türk bankacılık uygulamasına bakıldığında, kredi açma sözleşmesini öğretideki hâkim görüş uyarınca, taraflar açısından borç doğuran ve müşterinin kendisine bahşedilen yenilik doğuran hakkı kullanarak dilediği zamanda ve türde kredi kullanabildiği bir sözleşme olarak benimsemek son derece güçtür. Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere uygulamada, müşterilerin kredi açma sözleşmesi kurulduktan sonra yaptıkları münferit kredi talepleri

³² Öğretide yapılmış kredi açma sözleşmesi tanımları için bkz. **Tekinalp**, s. 482-483; **Akyol**, s. 76; **Yener**, s. 10; **Özen**, Kredi, s. 135 vd; **Baykal**, s. 52; **Karınca**, s. 48-49; **Tandoğan**, s. 331-332.

Önemle değinmek gerekir ki *Baykal*, kredi açma sözleşmelerini standart (tip) sözleşme olarak nitelendirmektedir. Bankalar önceden hukuki ve mali esaslarını hazırladıkları sözleşmeleri müşterilerine imzalamaları için sunmaktadır (**Baykal**, s. 52; **Ertan**, s. 1665 vd.).

Öğretide kredi açma sözleşmesinin bir çerçeve sözleşme olmadığı yönünde görüşler de vardır. *Özen*, kredi açma sözleşmesinin ardından borç doğurucu başka bir sözleşme yapılmayacağını, kredi temin etme borcunun doğrudan kredi açma sözleşmesinden kaynaklandığını düşündüğü için sözleşmenin çerçeve sözleşme niteliğinde olmadığını düşünmektedir. Yazara göre, sonradan gerçekleşen münferit kredi işlemleri yalnızca borcun ifası niteliğindedir (**Özen**, Kredi, s. 121). *Ertan*, kredi açma sözleşmesinin çerçeve anlaşma görünümünde olduğunu belirttikten sonra, “*kredi sözleşme ile çerçeve anlaşma kavramı arasında bazı benzerlikler olmakla beraber, sözleşmenin edim yükümlülüğü doğurup doğurmadığı noktasında çok önemli farklar da söz konusudur*” diyerek sözleşmenin çerçeve sözleşmeden belirli farklarının da olduğunu ileri sürmüştür (**Ertan**, s. 1665 vd.).

³³ **Stöckli**, s. 9-10; **Dursun Karaahmetoğlu**, s. 30. Tarafların gerçek iradelerinin tespiti hususunda bkz. **Dalıcı Özdoğan**, Nurcihan; “Sözleşmenin Yorumunda Gerçek İradenin Tespiti”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, Y. 2017, s. 39 vd.

üzerine banka bir değerlendirme yapmakta ve bu değerlendirme sonucunda kredi kullandırıp kullandırmama ve şayet kullandırırsa bunun şartlarını belirleme yetkisine sahip durumdadır³⁴. Bu nedenle kredi açma sözleşmesini doğrudan asli edim borcu doğurmayan, kendine özgü yapısı olan bir çerçeve sözleşme olarak tanımlamak doğru olur. Kredi açma sözleşmesi, taraflar arasındaki sözleşme sonrası ilişkinin genel anlamda çerçevesini çizmekle birlikte, taraflar bu sözleşme sonrasında yapacakları münferit kredi işlemleri ile bu sözleşmenin içeriğini doldururlar³⁵.

Tarafların iradelerinden yola çıkılarak sözleşmenin hukuki niteliği belirlenirken, özellikle bankaların sözleşme içerisine kattığı genel işlem koşulu niteliğindeki hükümler de göz önünde tutulmalıdır. Eğer sözleşmede yer alan birtakım hükümler kanunda belirtildiği gibi yazılmamış sayılma yaptırımına tabi tutulursa veya yorum denetimi neticesinde düzenleyenin aleyhine yorumlanırsa bu durumda sözleşmenin hukuki niteliğinde de çeşitli değişiklikler olabilir. Zira TBK m. 22 gereğince, sözleşmede yer alan ve yazılmamış sayılan genel işlem koşulu haricindeki hükümler geçerliliğini korumaya devam eder.

III. Kefaletten Dönme (TBK m. 599, OR Art. 510)

Bankalar, müşterileri ile kredi açma sözleşmesi kurarken teminat talep etmektedirler. Zira müşterinin kullandığı krediyi ödeyecek durumda olmama riskine karşılık, bankalar sahip oldukları alacak hakkını teminat altına almak isterler³⁶. Müşteriden istenen bu teminatın aynı veya şahsi nitelikte olması mümkündür. Kredi müşterisinin teminat vermesi, kredi açma sözleşmesinin esaslı unsurlarından biri değildir. Ancak taraflar sözleşme metnine teminatla ilgili hükümler ekleyerek bunu sözleşmenin kuruluş şartı olarak kararlaştırabilirler. Uygulamada, kredi müşterilerinden teminat göstermeleri talep edilmekte ve bu sözleşmenin olmazsa olmazı haline getirilmektedir³⁷. Zira sözleşme özgürlüğü kapsamında taraflar yan noktaları esaslı nokta haline getirebilirler.

Karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan biri temerrüde düşer ve kendisine verilen süre sonunda edimini ifa etmezse alacaklı, TBK m. 125'teki seçimlik haklarını kullanabilir. Bu durumda borcun ifasından ve

³⁴ Stöckli, s. 9-10.

³⁵ Benzer fikirler için bkz. Gürses, s. 141 vd; Dursun Karaahmetoğlu, s. 32 vd.

³⁶ Yener, s. 117; Gürses, s. 24.

³⁷ Bu konuda bkz. Yener, s. 117; Gürses, s. 24.

gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini derhal bildirerek sözleşmeden dönebilir. Ayrıca karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde taraflardan biri ifa güçsüzlüğüne düşerse diğer taraf borcunu ifa etmekten kaçınabileceği gibi, TBK m. 98 uyarınca güvence gösterilmesini talep edebilir. Talep edilen güvence uygun bir sürede gösterilmediği takdirde, alacağı tehlikeye düşen taraf sözleşmeden dönebilir. Şartları uygun düştüğü takdirde kefilin bu iki kurumdan faydalanıp kefalet sözleşmesinden dönmesi de mümkündür³⁸. Ancak bahsedilen bu iki hak kefil açısından uygulamada büyük bir önem arz etmemektedir. Zira genellikle kefiller herhangi bir karşılık talep etmeden bu sözleşmeyi akdederler. Ayrıca bir ivaz söz konusu olsa dahi, sözleşmede kefilin karşısında yer alan banka gibi büyük kuruluşların ifa güçsüzlüğüne düşme ihtimali, hayatın olağan akışında kefil açısından önemli bir risk oluşturmaz. Buna ek olarak kefil, TBK m. 98 gereği, asıl borçlunun ifa güçsüzlüğüne düşmesi sebebiyle kendine bir dönme hakkının tanınmasını bekleyemez. Zira asıl borçlu kefalet sözleşmesinin tarafı olmadığı gibi kefil, sözleşmeyle bilinçli olarak asıl borçlunun borcunu ifa etmeme rizikosunu üzerine almıştır.

2012 yılında yürürlüğe giren TBK ile kefalet sözleşmesini düzenleyen hükümlerde önemli değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişikliklerden biri de TBK m. 599 (OR Art. 510) hükmüdür. 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nda (mBK) yer almayan bu hüküm ile kefile, belirli koşulların sağlanmasıyla birlikte kefaletten dönme imkanı tanınmıştır.

³⁸ Genel hukuk yolları ile ilgili bkz. **Beck**, Emil; *Das Neue Bürgschaftsrecht Kommentar*, Zürich 1942, s. 318; **Giovanoli**, Silvio; *Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht*, Band IV, II. Abteilung, 7. Teilband, Bern 1978, s. 239, 241; **Pestalozzi**, Christoph M.; *Basler Kommentar, Obligationenrecht I Art 1-529 OR*, 5. Auflage, Basel 2011, s. 2965; **Çınar**, Ömer; *Türk Borçlar Kanununa Göre Kefilin Sorumluluğunun Sona Ermesi*, İstanbul 2013, s. 107-108. Ayrıca *Beck* ve *Giovanoli*, OR. 316 (TBK m. 390) hükmünün de kefil açısından başvurulabilir bir imkân olduğunu düşünmektedir. Yazara göre, kefil, kredi veren durumunda olmamasına rağmen alacaklıyı güvence altına alarak kredi yaratılmasında aktif rol aldığı için kefilin de alacaklıya benzer şekilde, bu hükümden faydalanmasına izin vermek adil olur (Bu konuda bkz. **Beck**, s. 318; **Giovanoli**, s. 239). Ayrıca kefilin, kendi borcunu ifası güçleşiyorsa TBK m. 138'e göre sözleşmenin uyarlanmasını isteme, bu mümkün olmadığı takdirde ise sözleşmeden dönme hakkı bulunmaktadır. TBK m. 599'da asıl borçlunun ekonomik durumunun bozulması söz konusuysen, TBK m. 138'de kefilin kendinin aşırı ifa güçlüğüne düşmesi hali bulunmaktadır. TBK m. 599'a göre dönme hakkı ancak borcun doğmasından önce kullanılabiliriyken, TBK m. 138'e göre sözleşmenin uyarlanmasını istemek ancak borcun muaccel olmasından sonradır. Bu konuda bkz. **Çınar**, s. 107-108.

Kefile böyle bir imkan tanınmasının sebebi, yukarıda da bahsedilen kefalet sözleşmesinin ivazsız olma özelliğidir³⁹. Çoğunlukla herhangi bir ücret almadan, üçüncü kişinin ödeme gücüyle ilgili rizikoyu üzerine alan kefilin, sözleşmenin kurulduğu andan sonra bu rizikonun ciddi ölçüde artması halinde sözleşmeden sıyrılmasına izin vermek hakkaniyet gereğidir⁴⁰. Ancak kefil, sözleşme ile bilinçli olarak borçlunun borcunu ifa etmeme rizikosunu üstlendiği için her durumda kefile böyle bir şans tanınmamış, yalnızca asıl borçlu ile alacaklının aralarındaki sözleşmeden herhangi bir borç doğmadığı müddetçe, belirli şartların gerçekleşmesi ile birlikte kefile, kefaletten dönme imkanı tanınmıştır⁴¹. Kefil yalnızca, alacaklı herhangi bir borç altına girmediği takdirde sözleşmeden dönme şansına sahiptir.

mBK'nın yürürlükte olduğu dönemde, bu konuda bir yasa hükmü bulunmamasına rağmen, kefilin sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirip erdiremeyeceğine ilişkin bir dava Yargıtay'a intikal etmiştir. Yargıtay, dürüstlük kuralından hareketle verdiği kararında kefilin sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirebileceği sonucuna varmıştır⁴². Öğretide yüksek mahkemenin verdiği bu karar, 818 sayılı Kanuna uygun olmadığı yönünde haklı bir şekilde eleştirilmiştir⁴³. Sonuç olarak bu karar, karar düzeltme yolu ile tekrardan dairenin önüne gelmiş ve genel kurul verdiği ilk kararını kaldırmıştır⁴⁴.

A. Kefaletten Dönmenin Şartları

Türk Borçlar Kanunu m. 599/I'e göre: "*Gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki mali durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmuşsa veya mali durumunun, kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü*

³⁹ Beck, s. 318-319; Pestalozzi, s. 2965; Özen, Burak; Kefalet Sözleşmesi, 4. baskı, İstanbul 2017, s. 119, 610-611; Eren, Özel, s. 808; Zevkililer/Gökyayla, s. 741.

⁴⁰ Beck, s. 319; Pestalozzi, s. 2965; Giovanoli, s. 238.

⁴¹ Kefaletten dönme kurumunun İsviçre'deki kanunlaşma süreci ve bu konudaki tartışmalar hakkında bkz. Beck, s. 319.

⁴² Yargıtay HGK, E. 2002/19-426, K. 2002/513, T. 12.6.2002. Kararın tam metni için bkz. <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=hgk-2002-19-426.htm&kw=>, Erişim Tarihi: 15.12.2021.

⁴³ Reisoğlu, Seza; Türk Kefalet Hukuku, Ankara 2013, s. 292; Ayan, s. 662-663.

⁴⁴ Yargıtay HGK, E. 2002/19-886, K. 2002/845, T. 23.10.2002. Kararın tam metni için bkz. <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=hgk-2002-19-866.htm&kw=>, Erişim Tarihi: 15.12.2021.

olduğu ortaya çıkmışsa, kefil alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebilir”. Bu hükümden hareketle kefaletten dönmenin şartlarına ulaşmak mümkündür.

Kefalet sözleşmesi, TBK m. 582/I uyarınca, mevcut alacakları güvence altına almak amacıyla kurulabileceği gibi gelecekteki alacakların teminatı amacıyla da kurulabilir. Kefaletten dönebilmek için öncelikle, güvence altına alınan alacağın henüz doğmamış olması gerekir⁴⁵. İşte tam bu noktada, alacağın doğduğu an tespit edilmelidir. Bu kıstas özellikle kredi açma sözleşmesine ilişkin kefaletten dönme hususunda büyük önem arz etmektedir. Eğer alacaklı banka, kesin ve dönülemez bir biçimde kendini bağladıysa bu aşamadan sonra kefilin sözleşmeden dönmesi mümkün değildir. Özellikle banka, müşterisine kredi kullandırmak zorunda olduğu andan itibaren kefaletten dönmek mümkün olmaz⁴⁶. Zira TBK m. 599 (OR Art. 510) hükmünün uygulama alanı bulabilmesi için teminat altına alınan borcun gelecekteki bir borç olması ve dönme hakkının kullanıldığı anda henüz doğmamış olması gerekir. Banka kredi kullandırmak zorunda olduğuna göre borcun doğmuş olduğu ve kefaletten dönmenin artık mümkün olmadığı söylenebilir.

Kefaletten dönebilmek için ikinci olarak asıl borçlunun, borcun doğumundan önceki mali durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmalı veya mali durumunun, kefalet sözleşmesi yapıldığı sırada kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğu ortaya çıkmış olmalıdır. Asıl borçlunun ekonomik durumunun bozulmasında kefilin herhangi bir kusurunun bulunup bulunmaması önemli değildir⁴⁷.

Esasında tek başına asıl borçlunun ekonomik durumunun bozulması kefile sözleşmeden dönme hakkı bahşetmez. Zira kurulan sözleşmenin temelinde yatan tipik risk, asıl borçlunun ekonomik durumunun kötüleşmesi

⁴⁵ Beck, s. 320; Giovanoli, s. 239; Pestalozzi, s. 2966; Reisoğlu, s. 293; Özen, Kefalet, s. 611; Ayan, s. 666; Acar, Özlem; Türk Borçlar Hukukunda Müteselsil Kefalet Sözleşmesi, İstanbul 2015, s. 413; Eren, Özel, s. 809; Yavuz, s. 838; Zevkliler/Gökyayla, s. 742; Kılçoğlu, Ahmet M.; Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 2. Baskı, Ankara 2020, s. 707; Gümüş, s. 450; Vischer, Markus; CHK – Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, 3. Auflage, Zürich 2016, s. 854; Krauskopf, Frédéric/Stuber, Jonas; OR Kommentar, OFK-Orell Füssli Kommentar, 3. Auflage, Zürich 2016, s. 1307-1308; Çınar, s. 113; Kaya Kızılırmak, Cansu; Kefalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Halleri, İstanbul 2019, s. 172.

⁴⁶ Beck, s. 321; Pestalozzi, s. 2966.

⁴⁷ Beck, s. 322; Pestalozzi, s. 2965; Vischer, s. 854.

sebebiyle borcunu ödeyememesidir. Ancak kanun koyucu, hakkaniyet gerekçesiyle henüz doğmamış borçlar için böyle bir istisna getirmiş ve kefile dönme imkanı tanımıştır⁴⁸.

Asıl borçlunun, mali durumunun, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmuş sayılması için kefalet sözleşmesinin imzalandığı an ile dönme beyanının alacaklıya ulaştığı an arasında bir kıyas yapılmalıdır⁴⁹. Bu iki andaki mali durum arasındaki fark, objektif kıstaslara göre değerlendirildiğinde, asıl borçlunun mali durumu önemli ölçüde bozulmuş sayılabiliyorsa kefaletten dönmek mümkün sayılır. Kefaletten dönmeyenin bu şartının, işlem temelinin çökmesi teorisinin özel bir görünümü olduğu öğretilerde ileri sürülmüştür⁵⁰.

Mali durumun önemli ölçüde bozulmuş sayılabilmesi için kanun koyucu, asıl borçlunun iflas etmesi, borç ödemediği aciz vesikası alması veya kendisine konkordato mehli verilmesi gibi somut ölçütler aramamıştır⁵¹. Asıl borçlunun mali durumunun kötüleşmesinin, kefaletten dönmek için yeterli olup olmayacağını takdir etme yetkisi hâkimdedir⁵². Ancak kefilin, asıl borçlunun mali durumundaki bozulmayı bilseydi kefalet sözleşmesini kurmayacağı ispat edilebiliyorsa bu dönmek için yeterli sayılmalıdır⁵³.

Aynı şekilde, kefil sözleşmeyi kurduğu esnada asıl borçlunun mali durumu hakkında iyiniyetli bir şekilde hataya düşerse de sözleşmeden dönebilir⁵⁴. Bu durumda asıl borçlunun sözleşmenin yapıldığı andaki ekonomik gücü ile mevcut ekonomik gücü kıyaslanmaz; kefilin iyiniyetle

⁴⁸ **Özen**, Kefalet, s. 610; **Ayan**, s. 664; **Gümüş**, s. 450; **Kaya Kızılırmak**, s. 184.

⁴⁹ **Beck**, s. 322; **Giovanoli**, s. 239; **Özen**, Kefalet, s. 614-615; **Ayan**, s. 672-673; **Kaya Kızılırmak**, s. 186. OR.'de kefalet sözleşmesinin kurulması değil, kefalet senedinin kefilce imzalanması esas alınmıştır. İsviçre Hukukundaki bu düzenlemenin bilinçli olduğuna dair bkz. **Beck**, s. 322.

⁵⁰ **Giovanoli**, s. 240; **Pestalozzi**, s. 2966; **Ayan**, s. 673; **Gümüş**, s. 449; **Çınar**, s. 115.

⁵¹ **Beck**, s. 322; **Giovanoli**, s. 239; **Pestalozzi**, s. 2966; **Özen**, Kefalet, s. 615; **Ayan**, s. 673-674; **Reisoğlu**, s. 294; **Acar**, s. 418; **Gümüş**, s. 452.

⁵² Yargıtay bu konuda vermiş olduğu bir kararında, borçlunun sahibi olduğu taşınır ve taşınmaz mallarını satmasını mali durumun önemli ölçüde bozulması olarak değerlendirmiştir (Yargıtay 11. HD, E. 2015/4978, K. 2015/6275, T. 4.5.2015, kararın tam metni için bkz. <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2015-4978.htm&kw=>, Erişim Tarihi: 15.12.2021).

⁵³ **Beck**, s. 322; **Pestalozzi**, s. 2966; **Özen**, Kefalet, s. 614-615.

⁵⁴ **Beck**, s. 322; **Giovanoli**, s. 240; **Pestalozzi**, s. 2966; **Özen**, Kefalet, s. 614; **Ayan**, s. 675; **Krauskopf/Stuber**, s. 1307-1308.

varsaydığı hal ile gerçekte olan halin karşılaştırılması gerekir⁵⁵. Asıl borçlunun mali durumunu, gerçekte olduğundan çok daha iyi olduğunu varsaydığına dair ispat sunma yükümlülüğü kefilindedir. Burada, saikte yanılmanın özel bir düzenlemesi olduğu söylenebilir⁵⁶. Ancak kural olarak saikte yanılma, esaslı bir yanılma teşkil etmediği için yalnızca TBK m. 32'deki şartlar gerçekleştiği takdirde sözleşmenin iptali mümkündür. Oysa TBK m. 599'daki (OR Art. 510) özel düzenleme gereği, şartları oluşmadığı için saikte hata sebebiyle iptal hakkı kullanılamasa bile kefaletten dönmek mümkündür.

B. Dönme Hakkının Kullanılması

Türk Borçlar Kanunu m. 599'a (OR Art. 510) göre kefil, kefaletten dönebilmek için alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunmalıdır. Ancak her iki taraf da tacirse Türk Ticaret Kanunu (TTK)⁵⁷ m. 18/III gereğince yazılı şekil yeterli gelmez; maddede belirtildiği üzere noter aracılığıyla, taahhütlü mektupla, telgrafla veya güvenli elektronik imza kullanılarak kayıtlı elektronik posta sistemi ile bildirim yapılmalıdır⁵⁸. Kefil, sözleşmeyi tek taraflı olarak sona erdirmeye amacında olduğunu kuşkuyla yer bırakmayacak bir şekilde bu bildirimde alacaklıya anlatmalıdır⁵⁹. Kefilin yapacağı bu bildirim, kanun koyucu tarafından herhangi bir hak düşürücü süreye bağlanmamıştır⁶⁰. Kefil, maddedeki şartların sağlanması koşuluyla borç doğana kadar dilediği anda dönme hakkını kullanabilir.

Dönme hakkının kullanılmasıyla birlikte kefil, sözleşme kaynaklı yükümlülüklerini sona erdirmiş olur⁶¹. Zira dönme hakkı, niteliği itibarıyla bir yenilik doğuran bir haktır⁶². Ayrıca bu hak, tek taraflı olarak kullanılan, alacaklının hukuki alanına varmakla sonuç doğuran bir haktır⁶³ ve hakkın

⁵⁵ Beck, s. 322.

⁵⁶ Beck, s. 323; Giovanoli, s. 240; Pestalozzi, s. 2967; Ayan, s. 676; Kılıçoğlu, s. 707; Acar, s. 418; Eren, Özel, s. 808; Çınar, s. 115.

⁵⁷ RG: 14.2.2011, S: 27846

⁵⁸ Çınar, s. 110.

⁵⁹ Beck, s. 323; Özen, Kefalet, s. 616; Ayan, s. 675-676; Gümüş, s. 453.

⁶⁰ Beck, s. 323; Özen, Kefalet, s. 616; Ayan, s. 676; Acar, s. 419; Yavuz, s. 838; Gümüş, s. 453.

⁶¹ Pestalozzi, s. 2967; Özen, Kefalet, s. 617; Ayan, s. 676-677; Acar, s. 420; Eren, Özel, s. 809.

⁶² Pestalozzi, s. 2966; Buz, s. 302; Özen, Kefalet, s. 617, dn. 137; Ayan, s. 676; Eren, Özel, s. 809; Gümüş, s. 452; Kaya Kızılırmak, s. 193; Çınar, s. 112.

⁶³ Pestalozzi, s. 2966; Giovanoli, s. 240; Ayan, s. 676; Eren, Özel, s. 809; Zevkililer/Gökyayla, s. 742; Kaya Kızılırmak, s. 193.

sonuç doğurması için alacaklının onayı veya bir mahkeme kararı gerekmez⁶⁴. Burada önem arz eden husus, dönme beyanının alacaklının hukuki alanına ulaştığı anda henüz bir borcun doğmamış olmasıdır⁶⁵.

IV. Kredi Açma Sözleşmesinde Kefaletten Dönmenin Hukuki Sonuçları

A. Kefilin Sorumluluğunun Sona Ermesi

Daha önce ifade edildiği üzere TBK m. 599/I (OR Art. 510/I) hükmündeki şartların oluşması ve dönme hakkının usulüne uygun bir şekilde kullanılmasıyla birlikte kefilin sorumluluğu sona erer. Bu hakkın kullanılmasından itibaren alacaklı, akdedilen kefalet sözleşmesine dayanarak kefilden herhangi bir talepte bulunamaz. Kanun metninde bir dönme hakkından bahsedilmesine rağmen, burada teorik anlamda bir dönme hakkının söz konusu olup olmadığı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, teknik açıdan bakıldığında burada TBK m. 125'te bahsedildiği gibi bir sözleşmeden dönme hakkının kullanılmasından bahsedilemez, yalnızca kefilin sözleşmede bulunduğu taahhüdü geri almasından bahsedilebilir⁶⁶. Çınar, özellikle borçlunun mali durumunun, kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü durumda olması halinde kefaletten dönmeden ziyade, saik yanılması sebebiyle iptal hakkına benzer bir hakkın söz konusu olduğunu belirtmektedir⁶⁷. Bu konuda ne tür bir görüş benimsenirse benimsensin, sonuç olarak kefaletten dönmeye birlikte kefil sözleşmeyle bağlı olmaktan kurtulur, sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ve kefilden sözleşmeye dayalı herhangi bir talepte bulunulamaz⁶⁸. Ancak TBK. m. 390 uyarınca kefil, sözleşmenin kurulmasından sonra ödeme güçsüzlüğüne düşmüş veya ödeme güçsüzlüğü sözleşmenin kurulmasından önce ortaya çıkmış ancak alacaklı tarafından daha sonra öğrenilmişse krediye onay verilmesine rağmen banka kredi vermektan kaçınabilir. Bu durumda borç henüz doğmuş sayılmaz⁶⁹.

⁶⁴ Ayan, s. 676; Eren, Özel, s. 809; Kaya Kızılırmak, s. 193.

⁶⁵ Beck, s. 321.

⁶⁶ Bu konuda bkz. Beck, s. 323; Ayan, s. 677; Elçin Grassinger, Gülçin; "Yeni Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Kefilin Def'i İtirazları ve Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi", MÜHFHAD, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, Ankara 2011, s. 132; Vischer, s. 854; Aydoğdu, Murat/Kahveci, Nalan; Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku), 4. baskı, Ankara 2019, s. 850; Kaya Kızılırmak, s. 168.

⁶⁷ Çınar, s. 116.

⁶⁸ Beck, s. 323.

⁶⁹ Bu konuda bkz. Beck, s. 320.

Kefaletten dönme, uygulamada kredi açma sözleşmeleri açısından büyük önem arz etmektedir. Kefaletten dönmenin şartlarından bir olan “güvence altına alınan alacağın henüz doğmamış olması” kıstası ile kredi açma sözleşmesinin kendine has karakteri bir arada düşünüldüğü takdirde bu durum daha iyi anlaşılır. Kredi açma sözleşmesi, kurulduğu anda taraflara birtakım yükümlülükler yükler. Yukarıda bahsettiğimiz gibi sözleşmenin kurulması ile birlikte banka, kararlaştırılan limite kadar krediyi müşterinin emrine hazır tutmayı taahhüt etmekte, müşteri ise sözleşmede belirlenen provizyonu ödeme borcu altına girmektedir. Teoride çizilen çerçeve kapsamında bakıldığında, banka, sözleşmeyle birlikte kredi kullandırma taahhüdü altına girdiği için sözleşmeden bir borç doğar ve kefilin verdiği kefaletten dönmesi mümkün olmaz⁷⁰. Aksi yönde bir kabul, bankayı müşterisine teminatsız bir şekilde kredi kullandırmak zorunda bırakır. Bunun hem TBK m. 599 (OR Art. 510) hükmüne hem de hakkaniyete aykırılık teşkil edeceği açıktır.

Ancak uygulamada bankalar, akdedilen kredi açma sözleşmelerine koydukları hükümler ile müşteriye kredi kullandırıp kullandırmama yetkisini uhdelerinde tutmaktadırlar. Bunun sonucu olarak kredi açma sözleşmesinin kurulması ile taraflar arasında herhangi bir borç doğmaz. Ancak müşteri kredi talebinde bulunduktan sonra, banka bu talebi değerlendirip kendisine kredi sağlamayı kabul ederse borç doğmuş olur. İşte bu yüzden kefil, bankanın müşterisine henüz kredi kullandırmadığı aşamada, TBK m. 599/I’de (OR Art. 510/I) yer alan diğer şartlar da mevcut olduğu takdirde, vermiş olduğu kefaletten dönebilir⁷¹.

Kefilin dönme hakkını kullanması ile birlikte, kefalet sözleşmesi geçmişe etkili olarak ortadan kalkar⁷². Sözleşmenin ortadan kalkmasının ardından önceden edimini yerine getiren kefil, iade talebinde bulunabilir⁷³.

⁷⁰ Özen, Kefalet, s. 611-612; Ayan, s. 668.

⁷¹ Beck, s. 320; Özen, Kefalet, s. 612, dn. 125; Ayan, s. 668-669; Acar, s. 415; Gümüş, s. 451; Kaya Kızılırmak, s. 179. Bu yönde bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2015/4978, K. 2015/6275, T. 4.5.2015: Kararın tam metni için bkz. <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=11hd-2015-4978.htm&kw=>, Erişim Tarihi: 15.12.2021.

Ancak TBK m. 390 uyarınca kefil, sözleşmenin kurulmasından sonra ödeme güçsüzlüğüne düşmüş veya ödeme güçsüzlüğü sözleşmenin kurulmasından önce ortaya çıkmış ancak alacaklı tarafından daha sonra öğrenilmişse krediye onay verilmesine rağmen banka kredi vermekten kaçınabilir. Bu durumda borç henüz doğmuş sayılmaz (Bu konuda bkz. Beck, s. 320).

⁷² Beck, s. 323; Pestalozzi, s. 2967; Ayan, s. 677; Acar, s. 420; Gümüş, s. 453; Vischer, s. 854; Krauskopf/Stuber, s. 1307-1308; Çınar, s. 112.

Kredi açma sözleşmesinde bir limit dâhilinde kredi açıldığı için müşterinin bu limitin bir kısmını kullanmış olması mümkündür. Bu kapsamda kefilin sorumluluğu, müşterinin kullandığı kredi kadardır. Bizim de katıldığımız düşünceye göre, kefilin, vermiş olduğu kefaletten kısmi olarak dönmesi de mümkündür⁷⁴. Yukarıda bahsedilen kefaletten dönme şartları olduğu takdirde, kefilin sözleşmeden dönerek kredinin henüz kullanılmamış kısmının sorumluluğundan kurtulması mümkündür⁷⁵.

Nihayet birlikte kefaletin söz konusu olduğu hallerde, TBK m. 587/III hükmünden yola çıkarak kefillerden birinin sözleşmeden dönmesinin, aynı borca birlikte kefil olunacağını varsayan diğer kefilleri de kefaletten kurtaracağı söylenebilir⁷⁶. Bu halde kefalet sözleşmesi ileriye etkili olarak sona erer⁷⁷.

B. Kefilin Alacaklının Zararını Tazmin Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu m. 599/II (OR Art. 510/II) hükmüne göre: “*Kefil, alacaklının kefalete güvenmesi sebebiyle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür*”. Kanun koyucunun burada kastettiği zarar, menfi zarardır⁷⁸. Banka tarafından kefalete güvenerek yapılan giderler bu hüküm uyarınca kefil tarafından tazmin edilecektir. Menfi zarar, alacaklı durumda olan bankanın bu kefalete güvenmemiş olsaydı sahip olacağı mali durum ile şu an sahip olduğu mali durumun farkından ibarettir⁷⁹. Eğer kefalet sözleşmesi

⁷³ Beck, s. 323; Ayan, s. 677, dn. 1935; Yavuz, s. 838; Zevkliler/Gökyayla, s. 742; Gümüş, s. 453; Çınar, s. 118; Kaya Kızılırmak, s. 193.

⁷⁴ Ayan, s. 678-680. Aynı görüşte: Özen, Kefalet, s. 612, dn. 125.

⁷⁵ Ayan, s. 679-680; Özen, Kefalet, s. 612, dn. 125. Buna karşılık Gümüş’e göre, ilk münferit kredi talebinin kabulü ile borcun doğmasının ardından kefaletten dönmek mümkün değildir (Gümüş, s. 452).

⁷⁶ Beck, s. 323; Pestalozzi, s. 2967; Özen, Kefalet, s. 618; Ayan, s. 677; Acar, s. 420; Yavuz, s. 838; Gümüş, s. 454; Çınar, s. 119; Kaya Kızılırmak, s. 194. Buna karşılık Reisoğlu’na göre, TBK m. 599’da yer alan şartlar gerçekleşirse kefilin dönmesi mümkündür ancak diğer kefillerin sorumluluğu devam eder. Ancak alacaklının kefaletten dönmeyi kabul etmesi durumunda, TBK m. 587/III’e göre diğer kefiller de sorumluluktan kurtulur (Reisoğlu, s. 293).

⁷⁷ Beck, s. 323.

⁷⁸ Beck, s. 324; Giovanoli, s. 240; Pestalozzi, s. 2967; Reisoğlu, s. 294; Özen, Kefalet, s. 618; Ayan, s. 677-678; Acar, s. 420-421; Eren, Özel, s. 809; Yavuz, s. 838; Zevkliler/Gökyayla, s. 742; Gümüş, s. 454; Vischer, s. 854; Krauskopf/Stuber, s. 1307-1308; Çınar, s. 119-120. Kılıçoğlu, burada kefalet sözleşmesine güvenin boşa çıkmasından kaynaklanan sözleşme öncesi bir tazminat sorumluluğu (culpa in contrahendo) olduğunu belirtmiştir (Kılıçoğlu, s. 707).

⁷⁹ Beck, s. 324; Pestalozzi, s. 2967; Özen, Kefalet, s. 618; Ayan, s. 677-678; Acar, s. 420-421; Yavuz, s. 838; Gümüş, s. 454.

noterde düzenlenmiş ise bu sözleşme için yapılan masraflar, ödenen vergi ve harçlar kefilden talep edilebilir⁸⁰. Buna karşılık banka, asıl borçluya kullandıracağı parayı kullandıramaması sebebiyle uğradığı faiz kayıplarını kefilden isteyemez⁸¹. Menfi tazminat talebinde ispat yükü, alacaklı olan banka üzerindedir⁸².

Kanun koyucu TBK m. 125'in aksine, kefaletten dönme hükmünde, dönen kimseyi tazminat alacaklısı değil borçlusunu olarak düzenlemiştir. Bu sebeple sözleşmeden dönmeyle ilgili genel hükme dayanarak kefilin tazminat talep etmesi mümkün değildir. Kefalet sözleşmesi özelinde yapılan bu özel hüküm, genel hükmü dışlayacak niteliktedir⁸³.

Kefaletten dönme sebebiyle asıl borçlunun da bir zarar uğraması kuvvetle muhtemeldir. Çünkü kefalet sözleşmesi ortadan kalktığı için banka, müşterisine teminatsız kalan krediyi kullandırmaya yanaşmayacak; müşteri, kredi açma sözleşmesi ile kendisine açılan krediden faydalanamayacaktır. Bu durumu iki olasılık şeklinde incelemek daha doğru olur. İlk olarak kredi müşterisi ve kefil arasında bir hukuki ilişkinin bulunmadığı durum ele alınacak olursa müşterinin uğradığı bu zarar neticesinde kefilden herhangi bir talepte bulunamayacağı kabul edilmektedir⁸⁴. Zira banka ile müşteri arasında bir kredi açma sözleşmesi, kefil ile banka arasında da bir kefalet sözleşmesi akdedilmiş durumdayken müşteri ile kefil arasında herhangi bir hukuki ilişki bulunmamaktadır⁸⁵. Bu durumda bir hukuka aykırılık söz konusu olmadığı için müşterinin, kefilden herhangi bir talepte bulunması mümkün değildir. Kefil, ahlaka aykırı olarak ve kasten, sadece kredi müşterisinin zarara uğraması amacıyla TBK m. 599'da (OR Art. 510) sayılan şartlar oluşmadan, kefaletten dönme hakkını kullandığını bankaya bildirmiş ve müşteri bunun sonucunda kredi kullanamayıp bir zarara uğramışsa; sırf bu sınırlı hal için TBK m. 49/II gereği müşterinin zararının

⁸⁰ Beck, s. 324; Reisoğlu, s. 294.

⁸¹ Beck, s. 324; Gümüş, s. 454. Bu görüşe karşılık, bankanın faiz kayıplarını kefilden isteyebileceği yönünde bkz. Reisoğlu, s. 294.

⁸² Reisoğlu, s. 294.

⁸³ Beck, s. 324.

⁸⁴ Beck, s. 324; Vischer, s. 854-855; Ayan, s. 678; Reisoğlu, s. 294; Özen, Kefalet, s. 619; Reisoğlu, s. 454.

⁸⁵ Ayan, s. 678; Reisoğlu, s. 294; Özen, Kefalet, s. 619; Gümüş, s. 454.

Buna ek olarak kanunun kendisine tanıdığı dönme hakkını kullanan kefilin, asıl borçluya hukuka aykırı bir zarar verdiği de söylenemez. Hukuka aykırılık olmadığı için bu zararın tazmini mümkün olmaz (Özen, Kefalet, s. 619; Gümüş, s. 454).

tazmininin mümkün olduğu kabul edilebilir⁸⁶. Ancak uygulama göz önüne alındığı takdirde, bu tip bir durumda ciddi bir ispat problemi yaşanacağı da aşıkardır. Aynı olasılıkta, zarara uğrayan kredi müşterisinin bankadan herhangi bir talepte bulunması da mümkün değildir. Zira banka, kredi kullandırıp kullandırmama yetkisini sözleşmeye koyduğu hükümler ile uhdesinde tuttuğu için bankanın, müşterisine kredi kullandırma zorunluluğu yoktur.

İkinci bir olasılık olarak tarafların kendi aralarında kurdukları sözleşmelerin yanında, kefil ile müşteri arasında da bir sözleşme ilişkisinin bulunması mümkündür. Eğer kefaletten dönme, kefil ile müşteri arasındaki bu sözleşmeye aykırılık teşkil ediyorsa bu iç ilişkiye dayanılarak sözleşmeye aykırılık hükümleri gereğince kefilden oluşan zararı tazmin etmesi talep edilebilir.

V. Sonuç

Kredi açma sözleşmesi, banka ile müşteri arasında kurulan, isimsiz, sürekli edimli, bankanın kararlaştırılan limite kadar krediyi müşterinin emrine hazır tutma ve kullandırma; müşterinin ise kullandığı kredi ile birlikte faiz ve provizyon ödeme borcu altına girdiği, tarafların karşılıklı güveninin ön planda olduğu bir çerçeve sözleşmedir. Uygulamada bankalar, kredi açma sözleşmesine ekledikleri hükümler ile hem kredi kullandırma hem de kullanılacak kredinin şartlarını belirleme yetkisini kendi uhdelerinde tutmaktadırlar. Buna ek olarak müşterilerinden teminat göstermelerini talep etmekte ve bunu sözleşmenin olmazsa olmazı haline getirmektedirler.

Türk Borçlar Kanunu ile kefalet sözleşmesinde birçok yenilik yapılmıştır. Bunlardan birisi de mülga Borçlar Kanunu'nda yer almayan "kefaletten dönme" kurumunun, TBK m. 599 ile hukukumuzda girmesidir. Kanun koyucu, hakkaniyet gereği kefile dönme hakkı tanımakla birlikte, bunu belirli şartlara tabi tutmuş ve kefilin istediği anda sözleşmeden dönebilmesini engellemiştir. Kefaletten dönebilmek için öncelikle, güvence altına alınan alacağın henüz doğmamış olması gerekir. İkinci olarak asıl borçlunun, borcun doğumundan önceki mali durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmalı veya mali durumunun, kefalet sözleşmesi yapıldığı sırada kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü

⁸⁶ Bu konuyla ilgili olarak: "*Banka, iyiniyet kurallarına aykırı olarak, tahsis ettiği krediyi kullandırmayacak olursa, bu krediye güvenerek bazı teşebbüslere geçmiş olan kimsenin bir tazminat talebine maruz kalabilir...*" (Tandoğan, s. 333).

olduğu ortaya çıkmış olmalıdır. Bahsedilen bu iki şart mevcut olduğu takdirde, kefil alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak kefaletten dönebilir.

Kredi açma sözleşmelerinin kendine has niteliği ile kefaletten dönme kurumu arasında kuvvetli bir ilişki vardır. Kefaletten dönmenin şartlarından olan “güvence altına alınan alacağın henüz doğmamış olması” kıstası bu ilişkinin sebebidir. Zira daha önce bahsedildiği gibi banka uygulamasında kredi açma sözleşmesinin kurulması ile taraflar açısından herhangi bir borç doğmaz. Ancak müşterinin yapacağı münferit kredi talebinin banka tarafından kabulü ile borç doğar. Bu durumda banka, alacaklının talebini değerlendirip kabul edene kadar, TBK m. 599’da yer alan şartlar olduğu takdirde kefaletten dönmek mümkündür. Ayrıca müşteri limitin bir kısmını kullanmış olsa bile, kefilin aynı şekilde sözleşmeden dönerek kredinin henüz kullanılmamış kısmının sorumluluğundan kurtulması da kanaatimizce mümkün olmalıdır.

Türk Borçlar Kanunu m. 599/II hükmü uyarınca, kefaletten dönmenin ardından, bankanın uğradığı menfi zararın kefil tarafından karşılanması gerekir. Ancak kendisine kanun koyucu tarafından tanınan bir hakkı kullanan kefil, aralarında hiçbir hukuki ilişki bulunmayan kredi müşterisinin dönme sebebiyle uğradığı zararı tazmin etmek zorunda değildir.

KISALTMALAR

Art.	Artikel
bkz.	bakınız
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
<i>mBK</i>	818 sayılı Borçlar Kanunu
C.	Cilt
dn.	dipnot
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	Hukuk Dairesi
HGK	Hukuk Genel Kurulu
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
m.	madde
MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
N.	Nummer, numara
OR	Schweizerische Obligationenrecht
RG	Resmi Gazete
s.	sayfa
S.	Sayı
T.	Tarih
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	ve devamı
Y.	Yıl

BİBLİYOGRAFYA

- Acar, Ö.** (2015). Türk Borçlar Hukukunda Müteselsil Kefalet Sözleşmesi, İstanbul.
- Akyol, Ş.** (2001). Banka Sözleşmeleri, Ord. Prof. Dr. Kemaleddin Birsen'e Armağan (Borçlar Hukuku: Özel Borç İlişkileri, 3. Fasikül), İstanbul.
- Aral, F. ve Ayrançı, H.** (2021). Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (14. Baskı). Ankara.
- Arpagaus, R.** (2021). Das Schweizerische Bankgeschäft (8. Auflage). Zürich.
- Ayan, S.** (2018). Kefalet Sözleşmesi, Ankara.
- Aydoğdu, M. ve Kahveci, N.** (2019). Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (Sözleşmeler Hukuku) (4. Baskı). Ankara.
- Barlas, N.** (2001). "Çerçeve Sözleşme Kavramı ve Çerçeve Sözleşmelerin Özellikleri", Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı (2. Baskı). İstanbul, s. 807-828.
- Baykal, M.** (2002). "Banka Kredi Sözleşmesi", BATİDER, C. XXI, S. 3, s. 49-92.
- Beck, E.** (1942). Das Neue Bürgschaftsrecht Kommentar, Zürich.
- Berger, K. P.** (2019). Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 4: Schuldrecht, Besonderer Teil I §§ 433-534, Finanzierungsleasing, CISG, Vorbemerkung §488 (8. Auflage). München.
- Buz, V.** (2005). Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar, Ankara.
- Bürer, C.** (2010). Contingent Capital: Contingent Debt und Contingent Equity aus der Perspektive des schweizerischen Rechts und der Finanztheorie, Schweizer Schriften zum Finanzmarktrecht, Band 93, Zürich.
- Çınar, Ö.** (2013). Türk Borçlar Kanununa Göre Kefilin Sorumluluğunun Sona Ermesi, İstanbul.
- Dalcı Özdoğan, N.** (2017). "Sözleşmenin Yorumunda Gerçek İradenin Tespiti", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 1, s. 33-52.
- Dursun Karaahmetoğlu, Ş.** (2018). Nakdi Kredi Sözleşmesinin Banka Tarafından Haklı Sebep Feshi ve Sonuçları, İstanbul.
- Elçin Grassinger, G.** (2011). "Yeni Borçlar Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Kefilin Def'i İtirazları ve Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi", MÜHFHAD, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümlerinin Değerlendirilmesi Sempozyumu (3-4 Haziran 2011), Prof. Dr. Cevdet Yavuz'a Armağan, Ankara, s. 121-132.

- Eren, F.** (2021). Borçlar Hukuku Özel Hükümler (9. Baskı). Ankara (Özel).
- Eren, F.** (2008). İsimli Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar, Turgut Akıntürk'e Armağan, İstanbul (İsimli).
- Ertan, K.** (2003). "Banka Kredi Açma Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği ve Özellikle Çerçeve Anlaşma Olma Özelliği", Legal Hukuk Dergisi, S. 7, s. 1665-1684.
- Giovanoli, S.** (1978). Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Band IV, II. Abteilung, 7. Teilband, Bern.
- Gümüş, M. A.** (2014). Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. II (3. Baskı). İstanbul.
- Gürses, D.** (2016). Banka Genel Kredi Sözleşmesi, İstanbul.
- Karınca, E.** (2001). "Banka Kredi Sözleşmeleri", Ankara Barosu Dergisi, S. 3, s. 48-58.
- Kaya Kızıllırmak, C.** (2019). Kefalet Sözleşmesinin Kendine Özgü Sona Erme Halleri, İstanbul.
- Kayar, İ.** (1997). "Kredi Sözleşmelerinde Bankaya Tek Taraflı Faiz Artırma Yetkisi Veren Hükümlerin Geçerliliği ve Uygulanması", Prof. Dr. Naci Kınacıoğlu'na Armağan, GÜHFD, C.1, S. 2, s. 82-93.
- Kılıçoğlu, A. M.** (2020). Borçlar Hukuk Özel Hükümler (2. Baskı). Ankara.
- Krauskopf, F. ve Stuber, J.** (2016). OR Kommentar, OFK- Orell Füssli Kommentar (3. Auflage). Zürich.
- Kuntalp, E.** (2013). Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme) (2. Baskı). Ankara.
- Oktay, S.** (1996). "İsimli Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşluklarının Tamamlanması", İÜHFM, C. 55, S. 1-2.
- Özen, B.** (2017). Kredi Açma Sözleşmeleri, İstanbul (Kredi).
- Özen, B.** (2017). Kefalet Sözleşmesi, İstanbul (Kefalet).
- Pestalozzi, C. M.** (2011). Basler Kommentar, Obligationenrecht I Art 1-529 OR. (5. Auflage). Basel.
- Reisoğlu, S.** (2013). Türk Kefalet Hukuku, Ankara.
- Stöckli, H.** (2010). "Der Kreditvertrag", Schweizerische Bankrechtstagung, https://www.sbt.unibe.ch/publikationen/schweizerische_bankrechtstagung_2010_kreditrecht/ (Erişim Tarihi: 15.12.2021).
- Sümer, B.** (2011). "Banka Kredileri Açısından Cari Hesap Sözleşmeleri", Terazi Hukuk Dergisi, Y. 6, S. 58, s. 34-39.

- Tandoğan, H.** (1989). Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. I/2 (4. Tıpkıbasım). İstanbul.
- Tekinalp, Ü.** (2009). Banka Hukukunun Esasları (2. Baskı). İstanbul.
- Uysal, B.** (2011). Kredi Açma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği, Terazi Hukuk Dergisi, Y. 6, S. 56, s. 15-18.
- Vischer, M.** (2016). CHK – Handkommentar zum Schweizer Privatrecht (3. Auflage). Zürich.
- Wolf, M.** (2012). Stillhalteabkommen kreditgebender Banken, Ein Beitrag zum Unternehmenssanierungsrecht; Zürich/St. Gallen.
- Yavuz, C.** (2021). Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Borç Hükümleri) (17. Baskı). İstanbul.
- Yener, M. D.** (2008). Kredi Açma Sözleşmesi, İstanbul.
- Yücer Aktürk, İ.** (2016). İsimli Sözleşme Genel Teorisi ve Uzaktan Öğretim Sözleşmesi, Ankara.
- Zevkliler, A. ve Gökyayla, K. E.** (2020). Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri (20. Baskı). Ankara.
- Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (Kazancı İBB).
www.sozluk.gov.tr, Güncel Türkçe Sözlük.